

Merja Heikkinen

Valtion taiteilijatuki taiteilijan määrittelijänä

Määrittelyvallan ehtoja ja
ulottuvuuksia pohjoismaisen
tukimallin suomalaisessa
muunnelmassa

TAITEEN Keskustoimikunta. Tutkimusyksikön julkaisu N:o 32
ARTS COUNCIL OF FINLAND. RESEARCH REPORTS No 32

Taiteen keskustoimikunta
Arts Council of Finland
2007

Heikkinen, M., Karhunen, P. Does Public Support Make a Difference and for Whom? © 1996 Kluwer Academic Publishers.

Heikkinen, M. A Borderline Case. © 1998 The author and the Arts Council of Finland.

Heikkinen, M. Artist Policy in Finland and Norway. © 2000 OPA N.V. Published by license under the Harwood Academic Publishers.

Heikkinen, M. State support for Artists and Artistic Definitions. © 2004 Telemarksforskning-Bø.

Heikkinen, M. Administrative Definitions of Artists in the Nordic Model of State Support for Artists. © 2005 Taylor & Francis.

Yhteenveto © 2007 Merja Heikkinen ja Taiteen keskustoimikunta

Kansi: Kari Piippo
Taitto: Jussi Hirvi

ISBN 978-952-5253-66-5
ISSN 1796-6612

 Lönnerberg Print
Helsinki 2007

Tiivistelmä

Merja Heikkinen: Valtion taiteilijatuki taiteilijan määrittelijänä – määrittelyvallan ehtoja ja ulottuvuuksia pohjoismaisen tukimallin suomalaisessa muunnelmassa. Tutkimusyksikön julkaisuja no 32. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. 244 s.

Avainsanat: taidepolitiikka, taiteilija, valtion tukipolitiikka, taidehallinto, Pohjoismaat, taiteen kenttä, taiteilijamääritelmät.

Väitöskirja tarkastelee valtion taidepoliittisen taiteilijatuen valtaa osallistua taiteilijan määrittelyyn sekä tämän määrittelyvallan ehtoja ja ulottuvuuksia. Se koostuu yhteenveto-osuudesta ja viidestä artikkelista, joissa käsitellään pohjoismaisen mallin mukaisen valtion taiteilijatuen taloudellista ja symbolista määrittelyvaltaa sekä tukipolitiikan muotoilun ja toimeenpanon merkitystä määrittelyvallan kannalta.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu Pierre Bourdieun kulttuurisen tuotannon kenttien teorialle sekä Paul DiMaggion esittämälle taiteen luokitusjärjestelmän käsitteelle. Viitekehys hyödyntää myös Per Mangsetin ja Dag Solhjellin jäsennyksiä norjalaisten taidekenttien ja valtion tukipolitiikan välisistä suhteista.

Taiteilijatuen määrittelyvallan taloudellista ulottuvuutta tutkitaan taiteilijoiden taloudellista tilannetta ja apurahoitusta kuvaavan rekisteripohjaisen aineiston avulla. Suomalaisten taiteilijoiden suhdetta apurahoitukseen tarkastellaan myös kyselyaineistojen valossa. Pohjoismaista taiteilijoiden tukipolitiikkaa tarkastellaan tukipolitiikan sisältöjä ja muotoja sekä sen toimeenpanon rakenteita ja toteutumista Suomessa, Norjassa, Ruotsissa ja Tanskassa kuvaavan dokumenttiaineiston avulla. Eri maiden tukipolitiikkoja vertailemalla täsmennetään samalla suomalaisen taiteilijatukijärjestelmän erityispiirteitä määrittelyvallan näkökulmasta.

Tutkimuksessa lähdetään siitä, ettei tukipolitiikan merkitystä voida selvittää tutkimalla ainoastaan kyseisen toimintapolitiikan muotoilua ja sisältöjä, vaan on tarkasteltava myös politiikan toimeenpanoa sekä päätöksenteon rakenteiden että toteutuneiden tukipäätösten ja niiden vaikutusten tasolla. Tulosten mukaan valtion taiteilijatukea koskevan toimintapolitiikan perustelut, tavoitteet ja keinot sekä päätöksenteon rakenteet ja toiminta vaikuttavat kaikki tukipolitiikan piirissä syntyvien taidepoliittisten taiteilijamääritelmien muotoutumiseen. Esimerkiksi tukijärjestelmän ja taidekenttien välisen suhteen organisoitumisen tapa on tässä suhteessa merkittävä tekijä. Mitä tiiviimmin ja yksityiskohtaisemmin pohjoismaisten tukijärjestelmien

hallinnolliset rakenteet ovat vastanneet taidekenttien organisatorista rakennetta, sitä jäykempiä syntyneet taiteilijakategoriat ovat olleet. Useiden intressitahojen neuvotteluja ja kompromisseja edellyttävät päätöksentekorakenteet ovat puolestaan olleet alttiimpia muutoksille ja uusien hallinnollisten taiteenalakategorioiden syntyemiselle. Tässä suhteessa Suomen tukijärjestelmä osoittautuu pohjoismaisessa vertailussa joustavaksi.

Suomalaisen taiteilijoiden tukipolitiikan kehitystä viime vuosikymmeninä voi kuvata vähittäiseksi laajentumiseksi uusien alueiden suuntaan. Taiteen eri alueiden väliset raja-aidat ja hierarkiat eivät kuitenkaan ole menettäneet merkitystään, ja tukipolitiikan keskiössä ovat edelleen samat alueet kuin järjestelmän syntyessä.

Valtion tukipolitiikkaan sisältyy aina vallankäytön ulottuvuus. Tutkimuksen mukaan pohjoismaisella taiteilijatukijärjestelmällä on sekä taloudellista että potentiaalisesti myös symbolista valtaa osallistua yhteiskunnallisten taiteilijamääritelmien muotoutumiseen sekä yksilöiden että kokonaisten taidekenttien tasolla. Tutkimus esittää mallin valtion taiteilijatuen määrittelyvallan muotoutumisesta sekä määrittää tämän määrittelyvallan ehtoja ja ulottuvuuksia tukipolitiikan eri tasoilla. Suomen tukipolitiikan perustelut, tavoitteet ja keinot sekä tuen myöntökriteerit tukevat määrittelyvallan symbolista ulottuvuutta myös taidekenttien arvostaman symbolisen pääoman merkityksessä. Valtion voi tässä mielessä katsoa Suomessa olevan yksi taidekenttien toimijoista. Symboliselta ulottuvuudeltaan tukipolitiikan määrittelyvalta on kuitenkin viime kädessä peräisin taiteen kentiltä, joiden määrittelyvaltaa se osaltaan vahvistaa.